

Den redigerende magt: Centrifugering af dansk politik

Anker Brink Lund, professor, Department of Business and Politics,
Copenhagen Business School, abl.dbp@cbs.dk

Den danske magtudredning finansierede i 1999 systematiske indholdsanalyser med særligt henblik på massemediernes dækningen af dansk politik. Siden har tilsvarende undersøgelser analyseret mediedækningen i uge 46, 2008-2016. Samlet set giver det datagrundlag for sammenligninger over to decennier. Der dokumenteres en gradvis udvikling fra relativt ensartet og synkroniserede dækning via øget målgruppe-segmentering til noget, der bedst kan sammenfattes som polariseret centrifugering af dansk politik. Det er stadigvæk »gammeldags« dagbladsredaktioner plus traditionsrige radio- og TV-stationer, der står for de dele af originaljournalistikken, der påvirker, hvad andre beslutningstagere betragter som nyhedsugens fælles, politiske dagsorden. Men internettet med Google, Facebook og Twitter som konkurrerende platforme bidrager i stigende grad til den journalistiske fødekæde med store mængder af relativt uredigerede nyheder og dertil knyttede debatindlæg. Nyhedsmediernes journalister og redaktører må kort sagt i stigende grad dele den redigerende magt med professionelle spindoktorer og politisk engagerede amatører.

En nyhedsuge 1999-2016

Mediernes magt og magten over medierne er centrale temaer i den offentlige debat. Både den norske (Hernes, 1978; Høyer o.a., 1982) og den svenske magtudredning (Ekecrantz og Olsson, 1990; Petersson og Carlberg, 1990) anbefalede en kvalificering af debatten ved at tilvejebringe et datagrundlag til casestudier af *news flow*, der kunne tjene som benchmarking med henblik på langsigtede analy-

ser af samspillet mellem nyhedsmediernes og det politiske system. På den baggrund valgte også den danske magtudredning at finansiere kvantitative og kvalitative indholdsanalyser af den journalistiske fødekæde, som den udfolder sig fra mere eller mindre autoriserede kilder, via journalister og redaktører og videre til avislæsere, radiolyttere og fjernseere (Lund, 2000; 2002). Private fonde supplerede med bevillinger til opinionsanalyser og deltagende observation (Lund, 2001), og efterfølgende er nyhedsuge-metodikken blevet genanvendt med jævne mellemrum (Rieght o.a., 2004; Lund o.a., 2009; Lund, 2013; Blach-Ørsten og Willig, 2016; Skjoldan og Pehrsson, 2017). Metoden har især vist sig velegnet til at dokumentere ændringer i den journalistiske fødekæde over tid (Graakjær og Jessen, 2015:169-86), hvorimod nyhedsuge-tilgangen ikke sikrer ubetinget repræsentativitet i de enkelte punktnedslag (Andersen og Larsen, 2016).

Den danske magtudredning udgav syv publikationer, der på forskellig vis tematiserede medier og politik (Albæk o.a., 2004; Laurson, 2001; Lund, 2002; Madsen, 2000; Philips og Schrøder, 2004; Togeby, 2004). På den baggrund konkluderede styregruppen bl.a., at »Medierne har en betydelig indflydelse på både befolkningens dagsorden, be-

folkningens holdninger, den politiske kommunikation og de politiske beslutninger. Men deres magt kan også overdrives. Ofte udgør medierne blot en arena for andre aktører. Det vigtigste er formodentlig mediestrukturen og de generelle nyhedskriterier« (Togeby o.a., 2003: 212). Det aktuelle spørgsmål er så, om den digitale teknologiudvikling og andre rammevilkår har forandret mediestrukturen og de journalistiske nyhedskriterier, så udøvelsen af den *redigerende magt* efter årtusindeskiftet er blevet mærkbart anderledes?

Præmissen er, at de redigerende aktører i den journalistiske fødekæde magter at stille problemer op på en sådan måde, at andre – tilsyneladende frivilligt – accepterer de underliggende definitioner af virkeligheden (Lukes 1974: 34). Samtidig fravælges alternative fortolkninger, redaktionelt begrundet i professionelle nyhedskriterier og ønsket om at forenkle komplicerede sammenhænge. Derved strider den faktiske redigering mod normative demokrati-idealener, som vi kender dem fra kritisk offentlighedsteori (Habermas, 1962), og som har haft stor betydning for dansk medieforskning (Bondebjerg, 2000).

Offentlighedsteoriens kerne er et ideal om rationel *handlingskoordination*, hvor massemedierne forventes at samle et publikum om principielle sager af politisk og kulturel art. Det antages, at det repræsentative demokrati hviler på en *publicistisk præmis*: Uafhængige og informerede privatpersoner samles i offentlig samtale som statsborgerligt publikum, der koordinerer handlinger med gyldighed for samfundet. En sådan borgerlig offentlighed kan betragtes som en idealtipe, der over tid etablerer sti-afhængig, institutionaliseret praksis (Cook, 1998). I forlængelse heraf forekommer det især relevant at se på betydningen af fænomenerne *gatekeeping & agenda setting* (Dearing og Rogers, 1996; Scheufele, 2000). Disse processer reguleres af professionelle værdisæt i form af såkaldte nyhedskriterier, som sætter rammer

for, hvordan konkurrerende redaktioner prioriterer og vinkler nyhedsstoffet i samspil med udvalgte kilder og journalister tilknyttet konkurrerende medier. Derved sættes en politisk dagsorden, der ikke kun er påvirket af formelle organer som regering, Folketing og domstole, men også kan influeres af nyhedsmedierne selv i rollen som »slusevagter«, der kollektivt udøver selvstændig magt ved at definere, hvad der er relevant for offentligheden, og hvad ansvarlige beslutningstagere derfor skal mene noget om og/eller (ikke) gøre noget ved.

Empirisk bygger artiklen på kvalitative og kvantitative analyser af nyhedsmediernes dækning af landspolitisk art (Lund, 2013: 24), dvs. journalistisk bearbejdede nyheder og redigeretdebat vedrørende regering og Folketing, indsamlet i uge 46, 1999-2016, med særligt henblik på udlændingelovgivningen og finanslovsforhandlingerne. I hele perioden indgår nyheder og debatstof fra presse, radio og TV. Fra 2008 suppleres med online-medier, og i perioden 2011-16 også med data fra Facebook og Twitter.

1999: Synkroniseret redigering

At redigere betyder ordret at gen-handle. Det vil sige at ordne, sætte i sammenhæng, bearbejde. I politiske sammenhænge er der tale om processer, hvori én eller flere handlende vinkler den politiske virkelighed, f.eks. i form af en avisartikel, en meddelelse i radioen eller et indslag i tv-nyhederne (de Fleur og Dennis, 1996: 446). Indtil midten af 1960'erne blev den medierede dagsorden defineret i konkurrence mellem parti-bundne dagbladsredaktioner, der bekrigede hinanden med ensidige referater og polemiske kommentarer (Thomsen og Søllinge, 1991). Desuden ejede partipressen i fællesskab nyhedsbureauet Ritzau, der sørgede for afpolitiserede versionering af fællesstoffet, og som indtil 1963 også redigerede Pressens Radioavis (Lund, 1976). I løbet af 1970'erne blev journalistfagets partigængere og telegramredaktører afløst af profes-

sionelle journalister, der skiftede ubesværet fra det ene medie til det andet uanset tidligere tiders partifarve.

Den landspolitiske nyhedsdækning i årene omkring årtusindeskiftet fremstår ensartet og *synkroniseret* (Donsbach, 2004): Presse, radio og TV hyldede objektivitets- og omnibus-idealene og stræbte efter at dække alt væsentligt, der var sket i døgnets løb, på en saglig og partipolitisk neutral måde, så flest muligt kunne identificere sig med stofvalget. Det fremgik ganske vist af deltagende observation på 35 redaktioner, at der blev knyttet særlig stor kollegial prestige til originale solo-historier. Men i praksis blev der brugt langt mere arbejdstid på versionering af det rutineprægede fællesstof, og ingen redaktion ønskede at stå alene med en ubekræftet »solo-nolo-historie«. Kun løssalgsaviserne *BT* og *Ekstra Bladet* praktiserede en slags synkronisering i modfase: Her synkroniserede journalisterne sig bevidst anderledes end omnibus-kollegerne. Anskuet fra publikums synspunkt fremstod den samlede nyhedsdækning imidlertid relativt ensartet – selv når det handlede om politisk polariserede emner af værdipolitisk og fordelingspolitisk art. Det fremgår tydeligt af dækningen af finansloven og administrationen af udlændingepolitikken.

Umiddelbart forud for den indholdsanalyserede uge (15.-21. november 1999) har alle landsdækkende nyhedsredaktioner traditionen tro fået et klausuleret eksemplar af finansloven til »skrælning«. På dette privilegerede grundlag giver Radioavisen, TV-Avisen og de landsdækkende morgenaviser alsidige referater af finanslovens indhold. I ugens løb snævres dækningen gradvist ind, så synkroniserede enkeltsager kommer til at stå øverst på mediedagsordenen, selvom de parlamentarisk set udgør marginale detaljer sammenlignet med mere principielle drøftelser af fordelingspolitisk art.

Hvad angår administration af udlændingelovgivningen, omhandler nyhedsugens højt prioriterede tophistorie interne konflikter i SR-regerings partipolitiske bagland. Nyheden er som sådan ikke ny, men derimod baseret på en samling enkeltsager fra det seneste halve års tid. Initiativet er udgået fra regeringens støtteparti, Centrumsdemokraterne, der støtter regeringens radikale »slapperne« imod de socialdemokratiske »strammerne« i udlændingspørgsmålet. Nyhedsredaktionerne vælger gennemgående en objektiviserende påstand mod påstand-vinkling, der giver nogenlunde ligelig taletid til begge synspunkter. På lederplads argumenteres for en fordomsfri debat og advares mod »fremmedfjendske« og »skingre forenklinger«, der især tilskrives det nystiftede Dansk Folkeparti og uredigerede »hadesider« på internettet.

Betragtet i et offentlighedsteoretisk perspektiv kan den politiske nyhedsformidling tages som udtryk for, at nyhedsmedierne tolker deres rolle som uvildig iagttager med grundlag i et fælles sæt af dagsordensættende spilleregler. I den forbindelse er det bemærkelsesværdigt, at nyhedskriteriet *væsentlighed*, der tolkes nogenlunde ensartet ved alle de toneangivende nyhedsredaktioner, trumfer hensynet til nyhedskriteriet aktualitet. Hvis der vel at mærke er bred journalistisk enighed om, at de synkroniserede nyheder og den dertil knyttede debat rummer en rimelig grad af identifikation og konflikt.

Også hvad angår kildebrugen er der tale om høj grad af journalistisk ensartethed: I dækningen af landspolitikken går 71 procent af ugens navngivne kilder igen i to eller flere af de analyserede medier. Lidt under halvdelen af kilderne er folkevalgte, og SR-regeringen og dens støttepartier får tre gange så mange kildecitater som oppositionspartierne i Folketinget. Den næstmest citerede kategori er redaktionelt vinklet som »eksperter«, og de resterende kilder optræder især som »problemmarkører« – herunder både interesseor-

ganisationer (»parter«) og almindelige mennesker i en ualmindelig situation (»cases«).

På den baggrund lyder den samlede konklusion vedrørende mediedækning af dansk politik ved årtusindeskiftet: »Det anses for at være objektivt i journalistisk selvforståelse, hvis man i konfliktstof hører parterne, som typisk defineres som to synspunkter: et politisk for og imod. Den partipolitisk betingede konkurrence mellem dagbladene sikrede tidligere en holdningspolitisk mangfoldighed, der nu er udviklet til en institutionaliseret ensartethed baseret på journalistisk vinkling og rutineprægede nyhedskriterier« (Lund, 2002: 190).

2008: Segmenteret redigering

1999 kan betragtes som et af de sidste år, hvor dansk nyhedsformidling med rimelighed lader sig vurdere analogt og udelukkende på grundlag af presse, radio og TV. Både målt som journalistisk bemanning, originalproduktion og foretrukne distributionskanaler dominerer presse, radio og TV dog stadig i 2008, hvor bevillinger fra private fonde gjorde det muligt at gentage de systematiske Nyhedsuge-analyser: 71 procent af fokus- og rutinejournalistikken kan føres tilbage til journalistisk indsats knyttet til dagbladsredaktioner (Lund o.a., 2009: 9), og størstedelen af det nyhedskonsumerende publikum opfatter stadigvæk radio og TV som deres vigtigste nyhedsdistributører (Schrøder o.a., 2016).

Google, der blev lanceret som verdensomspændende søgemaskine i 1998, er i mellemtiden blevet en vigtig faktor både som gratis nyhedskurator på internettet og som billigt annonceringsalternativ til betalingsmediernes. Alle danske nyhedsmedier tilbyder nu internet-tjenester – og den døgnåbne nyhedskanal TV2/News (lanceret 2006) gør Ritzau rangen stridig ved synkronisering af fællesstoffet. År 2000 sælges Det Berlingske Hus til norske Orkla, 2001 lukker fagbevægelsen sine sidste dagblade, og i 2002 fusioner de fondsejede udgivere Politikens Hus og Jyllands-Posten.

Af endnu større betydning var lanceringen af landsdækkende gratisaviser med *Metro-Xpress* og *Urban* i spidsen (begge lanceret i 2001), fulgt op af *Nyhedsavisen* 2006-8). Samlet set skønnes det, at »gratiskrigen« har kostet danske bladhuse en lille milliard kroner, der ellers kunne være investeret i andre former for produktudvikling, og at den – sammen med Googles kommercielle indsats på internettet – har reduceret indtægterne på printreklamer betydeligt (Minke, 2008).

Indholdsanalyser gennemført i perioden i perioden (10.-16. november 2008) tyder ikke på, at de ændrede rammevilkår præget af konsolidering og fragmentering har gjort nyhedsdækningen mindre mangfoldig. Ny teknologi og stordriftsfordelene benyttes primært af danske nyhedsredaktioner til at øge produktiviteten, og redigeringen af det parlamentariske liv anno 2008 kan bedst karakteriseres som *segmenteret* (Schultz, 2007; Willig, 2010): Lokale dagblade og regionale TV-stationer har allerede længe været geografisk segmenteret. Det nye er, at omnibusmediernes nu også differentierer sig holdningsmæssigt, demografisk og kommercielt (Dahl, 2005). Målgruppe-profileringen er ikke primært drevet af journalister, men derimod af markedsanalytikere. Mest konsekvent fremstår *Berlingskes* projekt »Tættere på læserne«, og *BT* forsøges relanceret som »Begavet Tabloid« og *Ekstra Bladet* som »Den Nødvendige Avis«, mens *Politikens* satter på specialsektioner rettet mod sin relativt højtuddannede læserkreds. Kun *Jyllands-Posten* undlader at segmentere sig eksplicit, hvilket jo sådan set også kan være udtryk for en strategisk demarkation i forhold til konkurrenterne.

Segmenteringen tjener redaktionelt til at vælge emner helt fra med henvisning til manglende brugerrelevans. Således giver hverken DR, TV2 eller de tre morgenaviser nogen alsidig og grundig indføring i finanslovens mange detaljer. I stedet leveres eksklusive

»godbidder« (også kaldet *slicing*), baseret på forarbejde af regeringens spindoktorer. Derved trækkes Radioavisen, TV-Avisen og de store dagblades printudgaverne væk fra 1990'ernes synkroniserede påstand mod påstand-journalistik. Samtidig bruges der mere journalistisk arbejdskraft på at segmentere fællesstoffet, så det får større brugsværdi for betalingsvillige målgrupper (også kaldet *news you can use*). Ritzaus Bureau spiller stadig en nøglerolle, men ikke længere så meget som synkroniserende mellemlid. Snarere optræder det nationale telegrambureau nu som leverandør af fyldstof, så de enkelte redaktioner kan koncentrere indsatsen om segmenterede målgruppe-vinkler.

I rutinejournalistikken kompenseres de øgede produktivitetskrav gennem genbrug og lån – især på web-plattformen, som spiller en sekundær rolle som støtteplatform for ophavsmediets *brand*. Desuden anvendes såkaldte »nyhedsanalyser«, hvor journalister interviewer hinanden eller nyfortolker andres research. Den segmenterede praksis gør sig i særlig grad gældende i den værdipolitiske nyhedsdækning, hvor *Politiken*, *Ekstra Bladet* og *Jyllands-Posten*, der har fælles ejer, repræsenterer ugens polariserede markante indholdsmangfoldighed. Det bliver klart markeret ved dækningen af flygtninge og udlændinge (Gravengaard, 2009: 47f). Ved nyhedsgens begyndelse afbryder VK-regeringens parlamentariske grundlag, Dansk Folkeparti, sæsonens finanslovsforhandlinger. Årsagen er en fælleshistorie om en tunesisk mand på tålt ophold, der færdedes i det kvarter, hvor tegneren Kurt Westergaard har sin bopæl. Tegneren er verdensberømt, fordi han i 2005 til *Jyllands-Posten* tegnede profeten Muhammed med en bombe i turbanen. Dansk Folkeparti kræver politisk handling, og alle landsdækkende nyhedsmedier finder hver især deres redaktionelle vinkel på »Tunesersagen« – ud fra en mere eller mindre konsekvent vurdering af det betalende publikums forventninger.

Hvad angår kildemangfoldighed har de folkevalgte befæstet deres dominerende position. Prioriteringen regering/opposition, der var 70/30 i 1999, er 67/33 i 2008, så magtposition har tilsyneladende større redaktionel betydning end partifarve. Mere bemærkelsesværdigt er det, at partiskilderne har overhalet ekspertkilderne: Internettet gør det lettere for alle og enhver at ytre sig, og da produktivitetskravet online er større end på print, resulterer det i rutinemæssig brug af énkilde-historier leveret af de berørte parter selv (Møller-Hartley, 2012: 149).

Samtidig styrkes nyhedskriteriet *identifikation*, der i segmenteret journalistik kan betragtes som helt afgørende for storprioritering og vinkling. Også *aktualitet* prioriteres anderledes. I 2008 redigeres det politiske system døgnet rundt, og begreber som *breaking & rolling news* har opnået høj status i den journalistiske fødekæde. Samlet set er mængden af Christiansborg-stof øget i nogenlunde samme takt som nyhedsdækningen i almindelighed, men mange af de parlamentariske »mellemlid« – herunder det meste af finanslovsdækningen – er blevet henvist til internettet.

Den redigerende mangt manifesterer sig således ikke kun i, hvad nyhedsmedierne faktisk bringer, men udøves også på den måde, at mange hændelser og udspil af politisk art ignoreres af de toneangivende nyhedsmedier (Lund o.a. 2009: 16). Til gengæld har internettet åbnet nye muligheder for, at folkevalgte og andre politiserende kilder kan komme til orde på egne præmisser – en tendens der bliver yderligere forstærket efter fremkomsten af smartphones (lanceret 2007) – herunder den voksende brug af Facebook (lanceret 2004) og Twitter (lanceret 2006), der endnu ikke indgår som et integreret led i den journalistiske fødekæde anno 2008.

2016: Centrifugeret redigering

Der har ikke siden 2008 været tilstrækkeligt

med forskningsbevillinger til gennemførelse af altomfattende nyhedsuge-analyser. Ved at sammenskrive partielle undersøgelser (Lund, 2013; Blach-Ørsten og Willig, 2016; Skjoldan og Pehrsson, 2017) kan vi imidlertid i store træk følge udviklingen af den redigerende magt med data indsamlet i uge 46, 2011-2016. Vel at mærke ikke kun i form af nyheder og debat formidlet gennem presse, radio, TV og internet, men også ved inddragelse af Facebook og Twitter.

Mediestrukturelt øges konkurrencen i den licensfinansierede nyhedsformidling ved lanceringen af *Radio 24/syv* i 2011, hvorimod konsolideringen af dagspressen fortsætter. Således sælger *Berlingske*, der i 2015 er blevet overtaget af belgiske *De Persgroep*, sine jyske udgivelser til storfusionen *Jysk-Fynske Medier* i 2016, hvorimod konkurrencestyrelsen kun tillader *JP/Politikens Hus* at blive mindretalsaktionær i det svensk ejede *Børsen*. I uge 46 2016 indeholder ti procent af alle redaktionelle nyheder registreret i Infomedia-databasen en reference til indhold på sociale medier (*Facebook, Twitter, LinkedIn, Google+, Instagram, YouTube, Pinterest, Tumblr, Flickr, Snapchat*). I 2011 var der kun tale om tre procent (Skjoldan og Pehrsson, 2017: 8), og i nyhedsugen 2008 registrerede vi kun ni nyhedsindslag, hvor sociale medier var angivet som kilde i den journalistiske fødekæde.

Ingen af de nye medier har valgt at sætte ressourcer af til dybdeborende fokusjournalistik. Cavling-prisen, der gives kollegialt til indsats af denne art, var da også i perioden 2008-16 til traditionelle print- og flow-medier: DR (3), *Berlingske* (2), *Jyllands-Posten* (2), *Information* (1) og *Nordjyske Medier* (1). Samtidig betyder den digitale medieteknologi reducerede annonceindtægter til de etablerede nyhedsmedier, og dermed færre ressourcer til originalproduktion. Tidligere kunne redaktionerne vælte stigende omkostninger over på licensbetalere, abonnenter og annoncører. Men for de fleste står nu kun en vej åben:

nedsikringer i produktionsudgifterne. Alle de landsdækkende morgenaviser har i perioden 2009-2016 skåret ned i den journalistiske stab, men den landspolitiske dækning er fastholdt i uændret omfang.

Alle hylder i varierende grad en *web first*-strategi, men lægger nu ikke hele originalproduktionen gratis ud på internettet, hvor nyhedsdækningen er blevet mere ensartet. Printaviserne, *TV-Avisen*, *TV2/Nyhederne* og *Radioavisen* har derimod raffineret den strategiske segmentering af stoffet. De traditionelle nyhedsmedier opererer målrettet i udvalgte niches på print og flow, stort set uden at ofre redigerende arbejdskraft på tidligere tiders omnibus-idealer. Tilknyttede online-tjenester fremstår derfor stærkt synkroniserede, redigeret på grundlag af løbende klikrater eller endog kurateret af algoritmer og webbotter. Den samlede konsekvens er, at der online distribueres relativt ensartet stof, som kan appellere bredt til det zappende publikum og videreformidles gratis på elektronisk form, mens den omkostningskrævende og professionelt redigerede fokusjournalistik søges fastholdt bag lukkede betalingsmurer.

Dette mix af verificeret, versioneret og ubekræftet nyhedsstof med dertil knyttede meningsudvekslinger kan bedst beskrives som *centrifugeret redigering* (Lund, 2013: 68): Den professionelle journalistik bruges især på bearbejdning af en hård kerne af segmenteret originalindhold, mens det øvrige fællesstof spredes vidt og bredt via underbemandede websites. Fyldstoffet leveres ikke længere kun af professionelt redigerede telegrambureauer, men også fra de dele af internettet, hvor sociale (læs: uredigerede) medie-aktører dominerer. Christiansborg-journalisterne centrifugerer således den politiske dækning ved at overlade detaljerne til de folkevalgte selv på uredigerede platforme og koncentrerer den redigerede indsats om baggrund og analyse – herunder ikke mindst det politiske spil mellem regering og opposition.

Finanslovsdækningen anno 2016 kan tjene som illustrativt eksempel: I uge 46 (14.-20. november) sætter V-regeringens støtteparti Liberal Alliance den centrifugerede dagsordenen med krav om reduktion af topskatten. Da det ikke er parlamentarisk fremkomme- ligt, tilbyder statsministeren i stedet partiet at indgå i en kommende regeringskoalition, hvilket Anders Samuelsen, lederen af Liberal Alliance, takker ja til – ikke gennem traditionelle nyhedsmedier, men uredigeret på Facebook. Derved genereres en mediestorm, der overskygger alle substantielle aspekter ved finanslovsforhandlingerne.

Traditionen tro rummer de analyserede nyhedsuger også hver sin højtprofilerede fællesnyhed vedrørende dansk udlændingepolitik: I 2012 dominerer »Juletræssagen« om etniske konflikter i en boligforening. Året efter er fokus på, at »Højtuddannede udlændinge vil væk fra Danmark«, 2014 giver »Ældremad til syriske flygtninge« anledning til ophedet debat, og i de følgende år er det forskellige udløbere af »flygtningekrisen«, der sætter dagsordenen. Disse emner giver alle anledning til ophedet debat på sociale medier som centrifuge, hvorfra betalingsmedierne forsøger at skumme fløden i form af segmenteret læserelevans, mens de annoncefinansierede og klikdrevne webudgaver i højere grad præges af bestræbelser på trafikmaksimering. Begge steder opfordres publikum til at deltage i debatten via sociale medier og webafstemninger, der kun i begrænset omfang fordrer involvering af redigerende journaliser.

Samlet set bliver nyhedskriteriet *aktualitet*, der i stigende grad tolkes som *hurtighed*, prioriteret højere end alle andre nyhedskriterier – undtagen *konflikt*. Det hænger sammen med, at nyhedsmediernes egne websites (suppleret med TV2/News og altinget.dk) nu definitivt har overtaget den funktion, som Ritzau-telegrammerne havde tidligere: Redaktionscheferne ventes ikke længere med offentliggørelse til næste deadline. Samtidig

nedprioriteres tidkrævende fakta-tjek, mens det syder og bobler i fødekædens periferi, hvor mere eller mindre velinformerede kilder fører sig uredigeret frem. Samlet set giver det relativ let adgang til at ytre sig, men de uautoriserede indlæg drukner i den journalistiske fødekæde og bliver kun undtagelsesvist dagsordensættende.

Hvad angår kildemangfoldigheden har talpersoner knyttet til regeringen og dens støttepartier stadig markant flertal – uanset om der er tale om SRSF- eller V-ministre. Kategorien »parter« dækkes nogenlunde jævnblydigt med kategorien »eksperter«. Hvilke kilder der tildeles taleroller, afhænger stadigvæk af de traditionelle nyhedskriterier, der dog fortolkes lidt anderledes end tidligere, fordi den redaktionelle vinkling og emnevalg nu i stigende grad tænkes med henblik på maksimal gennemslagskraft i sociale medier i håb om ad den vej at generere mere annoncefinansieret trafik på egne nyhedssites.

Derved bliver »delbarhed« og »klik-rater« et vigtigt aspekt ved nyhedskriteriet *identifikation*, der stadigvæk er helt afgørende for segmenterede nichemedier. I den forbindelse kan centrifugering ses som en omkostningsbegrænsende løsning, hvor der gennem redigerende magtudøvelse udskilles en hård kerne af dagsordensættende fællesstof. Af dette råstof raffinerer de traditionelle nyhedsmedier segmenterede originalprodukter, som kan skaffe betalingsvillige købere, afføde citater fra journalistiske kolleger og genererer trafik på de sociale medier. Til gengæld overlades de centrifugererede biprodukter og smuds-partikler til socialt medierende gratister på internettet.

Det journalistiske ideal om væsentlighed er ikke længere noget, der udelukkende defineres redaktionelt, men er i stigende grad transformeret til redaktionel vurdering af segmenteret målgruppe-relevans. Derved producerer niche-medierne ekko-rum, hvor læsere, lyt-

tere og seere kun konfronteres med emner og meninger, de allerede deler (Olsson, 2013). Centrifugering af den journalistiske fødekæde udelukket således hverken synkronisering eller segmentering, men kan ses som et polariserende skridt væk fra idealer om herredømmefri samtaler mellem ligeværdige borgere i det offentlige rum med henblik på at opnå konsensus om politiske emner af betydning for almenvellet.

Også betydningen af *aktualitet* er blevet nyfortolket. Oprindeligt omfattede dette nyhedskriterium ikke kun bestræbelser på at være først med det sidste, men også at aktualisere handling – især af politisk art. Nu fokuseres der næsten udelukkende på hurtighed, hvilket fører til en løbende strøm af »potentialiteter« i form af prognoser og gætterier om, hvad der måske snart vil ske. Ved at tilbyde spekulative analyser med dertil hørende spådomme kan også de relativt langsomme nyhedsmedier som dagblade og programsatte TV-Aviser fremstå på forkant med udviklingen i skærpet konkurrencen med digitale her-og-nu medier om publikums opmærksomhed.

Konflikt er det nyhedskriterium, der fremstår mest konstant i hele den analyserede periode (Allern, Pollack, 2012), men hvor omnibusmediernes tilstræbte objektivitet ved at lade konfliktende parter komme til orde i samme indslag (påstand mod påstand-journalistik) registrerer Projekt Nyhedsuge efter 2008 flere en-kilde-historier – især på internetplatforme. Derved kan konflikter udspille sig serielt og med hurtige skift som kæder af gensidige beskyldninger. De professionelle journalister kan nøjes med at versionere kildernes påstande uden at bruge omkostningskrævende tid på kildekritisk redigering og andre offentlighedsteoretiske normer.

Redigerende magt med modifikationer

Projekt Nyhedsuge 1999-2016 dokumenterer en gradvis udvikling fra synkroniserede omnibus-idealiser via øget målgruppe-segmen-

tering til noget, der bedst kan sammenfattes under overskriften centrifugeret redigering af dansk politik. Det er stadigvæk »gammeldags« dagbladsredaktioner plus radio- og TV-stationer, der står for hovedparten af originaljournalistikken og derved påvirker, hvad andre beslutningstagere betragter som den fælles, politiske dagsorden. Men internettet med Google, Facebook og Twitter som konkurrerende formidlere bidrager i stigende grad til den journalistiske fødekæde med store mængder af relativt uredigerede nyheder og dertil knyttede debatindlæg.

Disse socialt medialiserede modifikationer af den redigerende magt har offentligt-teoretiske såvel som praktiske implikationer (Hjarvard o.a., 2016). Det er således ikke længere realistisk at tale om *den* politiske offentlighed. De traditionelle nyhedsmediernes må forholde sig til en flerhed af konkurrerende offentligheder, hvor både vælgere og folkevalgte fået større mulighed for at komme til orde på egne præmisser uden nyhedsmediernes redigerende mellemkomst. Forudsætningen for at blive taget alvorligt i den politiske debat er dog stadig, at anerkendte redaktioner tager synspunkterne op og gør dem til genstand for legitimerende *agenda setting* (Lund og Blach-Ørsten, 2013: 68): Publikum tilbydes ikke kun centrifugerede nyheder og debat, men også segmenterede forståelsesrammer og synkroniserede handlingsanvisninger om, hvad ansvarlige beslutningstagere bør gøre noget ved.

De modificerede magtforhold har imidlertid givet anledning til bekymring blandt kritiske journalister, der bl.a. advarer imod falske (læs: uredigerede) nyheder (Korsgaard, 2017), medielobbyisme (Harr, 2006) og øget brug af særlige rådgivere (Betænkning 1443/2004) – også kaldet »spindoktorer« (Valeur, 2002; Tynell, 2014). Journalister betragter sådanne aktørers forsøg på vinkle virkeligheden som utidig indblanding, hvori-mod nyhedsmediernes egen vinkelskrivning

betragtes som professionelt håndværk (Bro, 2004). Data fra nyhedsugerne 1999-2016 kan vel at mærke anvendes som argumentation både for og imod den påstand, at den journalistiske redigering af den politiske virkelighed har fået mindre praktisk betydning end tilfældet var ved årtusindeskiftet. Den centrifugerede mediedagsorden gør det således lettere at komme til orde, men vanskeligere at få udelte opmærksomhed i den journalistiske fødekæde, fordi mange flere politiske aktører kan praktisere spin på egen hånd. Så selvom der kan udøves meningsdannende modmagt gennem sociale medier som Twitter og Facebook, sker det stadig med redaktører i presse, radio og TV som slusevagter, hvis målet er at blive en del af den offentlige samtale.

Skiftende alliancer af beslutningstagere kæmper her om at vinkle deres særinteresser som almeninteresser i magtkampe om journalistisk opmærksomhed og politisk velvilje. Forudsætningen for at få ørenlyd er, at man magter at få sit ærinde defineret som et offentligt relevant problem. Kampen om dagsordenen illustreres tydeligt i dækningen af dansk udlændingepolitik, der fra relativ ubemærkethed i 1990'erne, via spektakulære enkeltstager medieret i årene omkring århundredeskiftet, har udviklet sig til et centrifugeret, men uomgængeligt emne på den landspolitiske dagsorden, både for folkevalgte og deres vælgere.

Det er dog ikke ensbetydende med, at væsentlige emner ikke stadigvæk kan forbigås i tavshed, hvis autoritative kilder vælger at tie dem ihjel. Som det fremgår af data fra Projekt Nyhedsuge, gælder det bl.a. størstedelen af finansloven, der efter 1999 kun refereres sporadisk, fordi det meste af indholdet scorer lavt på nyhedskriterierne identifikation og konflikt. Journalistiske vinkler af denne art er hverken fuldstændig tilfældige eller helt og aldeles synkroniserede på forhånd. Derfor kan de påvirkes strategisk. Så det er heller ikke længere realistisk at tale om den

politiske dagsorden i bestemt form ental. Der er snarere tale om konkurrerende beslutningsanledninger, der med mere eller mindre topstyret spin og socialmedieret modmagt centrifugeres rundt i det politiske system.

Massemediernes journalister må i stigende grad dele mediemagten med professionelle spindoktorer og politisk engagerede amatører, der boltrer sig frit i nyhedscentrifugens periferi. Til syvende og sidst har det altid været mediebrugerne selv, der vælger nyheder og debatindlæg til og fra. Det nye er, at kanaler som Facebook og Twitter giver en bredere del af befolkningen adgang til straks og uredigeret at byde ind med stort og småt. Sådan var det ikke i halvfemserne, hvor debatredaktørerne skaltede og valtede med læserbrevene ud fra omnibus-idealer om tilstræbt objektivitet og væsentlighed. Det er denne privilegerede rolle som autoritativ slusevagt både for nyheder og debat, der historisk set har givet journalistisk skolede redaktører en høj grad af politisk indflydelse, og selvom mere subjektive og uredigerede stemmer nu gør dem rangen stridig, står den centrale konklusion fra udredningen af den redigerende magt anno 1999 stadig ved magt:

»Med en spidsformulering kan den redigerende magtudøvelse anskues som tilsløring gennem afsløring, idet den institutionelle praksis skjuler ufatteligt meget ved at sætte afklarende fokus på relativt lidt. Derved defineres, hvilke forhold der kræver politisk regulering – og hvad der modsætningsvis kan overlades til privatlivets fred eller tavshedens stiltiende accept. Journalistikken udøver derved selvstændig definitionsmagt, men påvirkes samtidig både af udefrakommende præmisser og beslutningsprocesser« (Lund, 2002:189).

Litteratur

- Albæk, E., P.M. Christiansen og L. Tøgeby (2004), *Ekspert i medierne – dagspressens brug af forskere 1961-2001*, Århus: Magtudredningens skrifter.
- Allern, S. og E. Pollack (2012), *Scandalous! The Mediated Construction of Political Scandals in Four Nordic Countries*, Göteborg: Nordicom.

- Andersen, K. og E.G. Larsen (2016), »Hvilken periode skal analyseres? Uge 46 som dataindsamlingsstrategi i journalistikforskningen«, *Journalistica* 14(1): 126-46.
- Betænkning 1443/2004 (2004), *Embedsmænds rådgivning og bistand*, København: Schulz Information.
- Blach-Ørsten, M. og I. Willig (2016), *Den fælles dagsorden og alle de andre*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Bondebjerg, I. (2000), *Medieforskning til tiden*, København: MedieKultur.
- Bro, P. (2004), *Aktionsjournalistik – historie, holdning og håndværk*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Cook, T.E. (1998), *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*, Chicago University Press.
- Dahl, H. (2005), *Hvis din nabo var en bil*, København: Akademisk Forlag.
- de Fleur, M.L. og E.E. Dennis (1996), *Understanding Mass Communication*, Boston: Houghton Mifflin.
- Dearing, J.W. og E. Rogers, (1996), *Agenda-Setting*, Thousand Oaks: Sage.
- Donsbach, W. (2004), »Psychology of News Decisions«, *Journalism*, 5(2): 131-57.
- Ekecrantz, J. og T. Olsson (1994), *Det redigerede samhället. Om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia*, Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Gravengaard, G. (2009), Ugens skrækhistorie: En terrorismestænkt tuneser, i A.B. Lund, I. Willig og M. Blach-Ørsten, red., *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde før og nu*, Århus: Forlaget Ajour, pp. 41-54.
- Graakjær, N.J. og I.B. Jessen, red. (2015), *Selektion – om udvælgelse af medietekster til analyse*, Århus: Systime.
- Habermas, J. (1962), *Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*, Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Harr, E. (2006), *Medielobbyisme – kunsten at sætte en dagsorden*, København: Børsens Forlag.
- Hernes, G. (1978), *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, Bergen: Universitetsforlaget.
- Hjarvard, S. red. (2016), *Medialisering: Mediernes rolle i social og kulturel forandring*, København: Hans Reitzel.
- Høyer, S. o.a. (1982), *Maktutredningen: Rapporten om massmedier*, Oslo: Statsministeriet.
- Jensen, Klaus Bruhn, red. (2016), *Dansk mediehistorie 1840-2015*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Korsgaard, L. (2017), *Den der råber lyver – Mediebrugernes manual til løgnens tidsalder*, Zetland.
- Laursen, S. (2001), *Vold på dagsordenen, medierne og den politiske proces*, Århus: Magtudredningens skrifter.
- Lukes, S. (1974), *Power: A Radical View*, London: MacMillan.
- Lund, A.B. (1976), »Danmarks Radio – et magtobjekt i det politiske system«, *Økonomi & Politik*, 50(3): 211-28.
- Lund, A.B. (2000), *Først med det sidste – en nyhedsuge i Danmark*, Århus: Forlaget Ajour.
- Lund, A.B. (2001), *Forskning om medier og demokrati*, København: Danske Dagblades Forening.
- Lund, A.B. (2002), *Den redigerende magt – Nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Lund, A.B., I. Willig og M. Blach-Ørsten (2009), *Hvor kommer nyhederne fra? Den journalistiske fødekæde før og nu*, Århus: Forlaget Ajour.
- Lund, A.B. (2013), *Mangfoldighed i dansk dagspresse – et publicistisk serviceeftersyn*, København: Center for Civilsamfundsstudier.
- Lund, A.B. og M. Blach-Ørsten (2013), »Media and Politics«, i Benedikte Brincker, red., *Introduction to Political Sociology*, København: Hans Reitzels Forlag, pp. 153-70.
- Madsen, J.G. (2000), *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet*, Århus: Magtudredningens skrifter.
- Minke, K. (2008), *Aviskrigen – dagblade i overlevelseskamp*, Valby: Borgen.
- Møller-Hartley, J. (2012), *Nyheder på Internettet: Journalistik i en ny medievirkelighed*, København: Handelshøjskolens forlag.
- Nielsen, R.K. (2012), *Ten Years that Shook the Media World*, Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Petersson, O. og I. Carlberg (1990), *Makten over tanken*, Stockholm: Carlssons.
- Philips, L. og K. Schrøder (2004), *Sådan taler medier og borgere om politik*, Aarhus Universitetsforlag.
- Riegert, K., red. (2004), *News of the Other. Tracing Identity in Scandinavian Constructions of the Eastern Baltic Sea Region*, Gothenburg: Nordicom.
- Scheufele, D.A. (2000), »Agenda-Setting, Priming and Framing Revisited«, *Mass Communication & Society*, 3: 297-316.

- Schrøder, K., M. Blach-Ørsten og R. Burkal (2016), *Danskernes brug af nyhedsmedier*, Roskilde: Center for Nyhedsforskning.
- Schultz, I. (2007), »Fra partipresse til omnibuspresse til segmentpresse«, *Journalistica* 2(1): 5-25.
- Skjoldan, L. og C. Pehrsson (2017), *Nyhedernes sociale kredsløb: Analyse af nyhedernes flow fra redaktionelle medier over sociale medier – og tilbage*, København: Infomedia.
- Slaata, T. (2003), *Den norske medieorden. Posisjoner og privilegier*, Oslo: Gyldendal.
- Thomsen, N. og J.D. Søllinge (1991), *De danske aviser 1634-1991, Bind 3: 1918-1991*, Odense: Dagpressens Fond i kommission hos Odense Universitetsforlag.
- Togeby, L. (2004), *Man har et standpunkt ... Om stabilitet og ændringer i befolkningens holdninger*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Togeby, L., J.G. Andersen, P.M. Christiansen, T.B. Jørgensen og S. Vallgård, S. (2003), *Magt og demokrati I Danmark – hovedresultater fra Magtudredningen*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Tynell, J. (2014), *Mørkelygten, Embedsmænd fortæller om tilskæring af tal, jura og fakta*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Valeur, E. (2002), *Magtens bog*, København: Aschehoug.